

ДРУЖНІ ТА ПЕСТЛИВІ ЗВЕРТАННЯ У СПІЛКУВАННІ ПРОТИЛЕЖНИХ СТАТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

У статті описано особливості форм звертання, що використовуються у спілкуванні протилежних статей. Наведено не тільки приклади «традиційних» звертань, а й сучасні звертання, що їх використовують відомі публічні особи, а також розглянуто звертання, що вживає сучасна молодь.

Ключові слова: традиційні, оригінальні, застарілі, ласкаві, дружні звертання, афектоніми.

Сучасні науковці розглядають звертання як динамічний засіб зверненості мовлення (І. В. Корнійко), досліджують етапи історичного розвитку та сучасний стан цієї категорії (В. П. Пономаренко), вивчають комунікативно-прагматичний потенціал звертань, їхню семантику, засоби вираження, сфери функціонування, семантичні та синтаксичні характеристики, прагматику (Л. П. Рудько), семантичний простір звертання (В. Е. Райлянова), розглядають звертання у прагмалінгвістичному аспекті (Л. В. Корновенко). Слід зазначити, що звертання розглядається не лише у контексті граматики, а й як компонент комунікативного акту (Ю. Л. Агафонов, С. І. Войтович, І. Ндьй, М. М. Копиленко). Що ж стосується реалізації форм звертання в різних сферах, зокрема в спілкуванні протилежних статей, то такі дослідження не є численними, що й зумовлює їхню актуальність. Метою статті є проаналізувати основні сучасні займенникові та іменні форми звертання, що використовуються в приватному спілкуванні закоханими та подружжями.

Такі форми посідають особливе місце серед звертань, адже вони віддзеркалюють особисті стосунки, настрої, уподобання, характер близьких людей, вирізняючись справжнім різноманіттям.

У наші дні закохані, пари та подружжя використовують, звертаючись один до одного, як правило, неформальний займенник *du*, форма ввічливості *Sie* звучить у таких випадках іронічно, наприклад: *Verfolgen Sie mich etwa?»* «*Ви* що, мене переслідуйте?» [4: 96]. У цьому разі зазначене звертання вживається в конфліктній ситуації, дівчина не хоче бачити свого обранця, вона сердита на нього, хоче завдати йому болю. Молоді люди використовують також фамільярні звертання на зразок *He, Sie / He, Du' Eü, Bu / Eü, tu'*.

Закохані та подружні пари вживають, природно, дуже різні форми звертання, що показують їхнє ставлення один до одного. Серед них особливе місце займають саме іменні, що розглядаються нами на прикладах із творів сучасних авторів.

«Традиційними» (в сенсі поширеності) звертаннями є *Kleines 'малеча'*[11: 103], *meine Liebe 'моя люба'* [5: 71], *Herzchen 'серденьку'*[8: 150], *Liebling 'любий'*, *Schatz 'дорогий'*[2: 17, 173], *Hübscher 'красунчику'*[1: 51] та інші. Пари часто користуються пестливими словами, демонструючи в такий спосіб свої почуття.

Звертаючись до жінки, чоловіки нерідко використовують звертання *Liebchen* ‘мила, дорога, кохана’. Утім, це слово може мати і негативний відтінок (і не тільки у звертанні): *das Liebchen eines bekannten Gangsters* ‘люба одного відомого гангстера’ [14].

Звертання до коханого *Buhle* ‘коханцю’ майже не використовується, воно застаріле і вийшло з повсякденного вжитку. Запозичене з англійської звертання *Darling* ‘люба / любий’ має переважно жартівливий (певною мірою епатажний) характер, його власне німецьким синонімом є *Liebling* ‘улюбленець / люблениця’. Звертання *Herzchen* ‘серденьку’ часто трапляється в інтимному спілкуванні, проте воно має свою особливість – нерідко так називають наївних, довірливих людей. Звертання *Herzblatt* (‘улюбленцю / любленице’) має виключно позитивне значення і є синонімом *Schatz* [16] букв. ‘скарб’ (пор. рос. розм. *сokровище* як, переважно, жартівливе звертання).

Водночас слова *Geliebter / Geliebte* ‘коханець / коханка’ стосуються чоловіків і жінок, що мають стосунки з одруженими жінками / чоловіками, тому вони, звичайно, не використовуються у сучасному звертанні. Звертання за допомогою слів *Freund / Freundin* ‘друг / подруга’ свідчить про близькі, дружні стосунки між чоловіком і жінкою. У розмовній мові вони вживаються, зазвичай, людьми, що зустрічаються чи живуть у громадянському шлюбі.

Польські дослідники Яцек Перлін та Марія Мілевська зазначають, що у функції назв об’єктів-суб’єктів кохання в європейських мовах можуть уживатися різноманітні назви, належні до тваринного та рослинного світів, а також назви дорогоцінних металів, прикрас, лексеми з астрономічно-метеорологічної сфери, назви страв, міфічних істот, частин тіла людини, високих титулів і посад, назви, які стосуються статі, різноманітні власні імена, а також номен, етимологію яких не завжди можна встановити [7: 14]. Це твердження можна віднести й до німецької мови.

Як уже було зазначено, закохані часто використовують, звертаючись один до одного, зоологічні назви, так, наприклад, у Томі Яуда в романі «Залишок відпустки» знаходимо такі своєрідні приклади звертань до дівчини, як *Biene* ‘бджоло’, *Bienehen* ‘бджілко’ [6: 66, 68], а до обранця: *Mausbär* ‘ведмедюку’, *Mausschatzbär* ‘любий ведмедюку’ [Ibid.: 32, 33, 169].

У німецького письменника Міхаеля Золарца у романі «Щоденник Бенжамена» знаходимо приклади інших ласкавих звертань, що використовуються молодою парою: *kleiner Bär* (букв.) ‘малий ведмедю’ [10: 27]; *Du Schwein* ‘Тю, свиня’ [Ibid.: 154]; *Kücken!* ‘Курчатку!’ [Ibid.: 163]. Останні два приклади показують гнів або іронію, проте, за певного контексту, можуть мати і позитивне значення, наприклад, коли вживаються в жартівливому тоні.

Вдамося до порівнянь з іншими, у тому числі неспорідненими, мовами. Так, наприклад, араби порівнюють красивих жінок із газелями (*ghazal*), підкреслюючи стрункість та красу. Тайських дівчат називають слонами (*changnoi*), що могло б викликати обурення представниць інших етносів. У Таїланді слон – улюблена тварина, яку всі люблять і поважають. Французькі закохані використовують у звертаннях до коханих такі своєрідні вирази, як *ma rice* (букв.) ‘моя блоха’, в цьому випадку – ‘моя солоденька / мій солоденький’. Відомо, що в давні часи вибирати біліх із голови іншої людини вважалося проявом великої любові, чимось дуже приємним [14].

Ці та інші подібні форми звертання демонструють на перший погляд ідеальні стосунки закоханих, проте у подружньому житті бувають сварки, під час яких закохані

користуються не надто приємними формами звертань на зразок *Spinner* ‘фантазер; божевільний’, *Kerl* ‘хлопець, парубок; тун’, *Blödmann* ‘дурний’, *Doof* ‘дурень’ [3: 25, 4, 63, 69, 84] тощо. Близьких людей порівнюють із казковими персонажами, наприклад: *Rotkäppchen* ‘Червона Шапочко’ [10: 89], *meine Königin* ‘моя королева’ [Ibid.: 134].

У багатьох мовах у звертаннях використовуються «солодкі» назви, так, у німецькій мові occasionально вживаються такі слова, як *Keks* ‘кекс’, *Süßer* ‘солоденький’ [2: 93, 212] тощо. Водночас, скажімо, іспанці можуть називати коханих *terrón de azúcar* (букв.) ‘шматочок цукру’. Таке звертання слід уживати дуже обережно, адже воно означає найвищий ступінь пестливості.

У звертаннях іншими мовами трапляються навіть назви овочів, що не є характерним для німецької мови. Так, наприклад, у Франції закохані називають один одного *chouchou* (букв.) ‘капустинко’ [Ibid.]. Відомо, що Карла Бруні, дружина колишнього президента Франції Ніколя Саркозі, називає так свого чоловіка. Інша відома жінка – Мішель Обама – величає свого чоловіка – президента США Барака Обаму – *my honey*. Якщо для американців та мешканців «туманного Альбіону» звертання *honey* (букв.) ‘мед’, у цьому випадку – ‘мій солоденький / моя солоденька’ – до близької людини є прийнятним, то у французів його відповідник *miel* ‘мед’ не є вживаним, до того ж представника «найромантичнішої» нації світу така форма могла б образити [14].

Що ж до українських афектонімів – різноманітних номінацій суб’єктів та об’єктів кохання – то вони становлять досить чисельну групу лексики сучасної мови. Характерною рисою афектонімів є те, що вони використовуються у контексті особистої приязні, інтимної близькості в стосунках між особами, яких пов’язують любовні зв’язки. В українському інтимному мовленні найбільшу групу афектонімів складають слова з коренями *-люб-* та *-кох-*. Відзначається унікальність української мови в цьому плані, оскільки в жодній із слов’янських мов немає такої кількості утворень із названими основами на позначення коханої або коханого. Від дієслів *кохати* і *любити* утворено іменники *коханий, коханець, любонька, любчик, любочок* та інші, що використовуються у звертаннях закоханих. Українські чоловіки менш винахідливі в номінуванні коханої, ніж жінки, бо жіночих назв значно менше, ніж чоловічих: *любанка, любимиця, любимочка, любка, люблениця, любовниця, любонька* та інші. Деякі афектоніми характеризують закоханих із різних боків – за внутрішніми та зовнішніми якостями, за характером, вдачею тощо. М. Махній [див. 13] наводить такі приклади афектонімів для хлопців: *любий, милий, миленький, дорогий, солодкий, солодкавий, солоденький, рідний, дорогоцінний, найдорожчий, чутливий, вродливий, гарний, ніжний, стрункий, високий, мужній, міцний, красивий*, тощо, водночас є і *брехливий, нелюбий, осоружний, проклятий*; дівчина може бути також *люба, мила, миленька, вірна, єдина, ласкава, ніжна, дорога, солодка, солоденька, рідна, найдорожча, вродлива, гарна, чарівна, красива, чорнобрива, чорнобривенька, чорнявенька, білявенька*, але й *вередлива, примхлива* тощо.

Сучасна молодь використовує у своєму спілкуванні (у тому числі у звертанні) велику кількість афектонімів, наприклад: *сонечко, кциюнька, золотце, мишка, пусик, котик, ведмежатко, пташеня, лисеня, тигрєня* та інші. Це, так би мовити, «стандартні» звертання. У німецької ж письменниці Юти Райхельт (у романі «Випадковості») знаходимо нетипове, на наш погляд, використання розмовного звертання *Mensch* ‘зей, ти’ (власне, ‘чоловіче’): *Mensch, wir haben uns da gestern etwas zurechtgesponnen* ‘Гей,

mi, ми вчора дещо захопилися»[9: 22]. Так звертається чоловік до своєї дружини, тут, на нашу думку, *Mensch* показує дружні стосунки подружжя та його взаєморозуміння.

Подібний приклад знаходимо в іншого німецького автора – редактора журналу «Zeit» Марка Шпорле – у збірці розповідань «Хто згорнув мої сорочки?»: *Mensch, sei doch nicht so stur!* «Гей, ти, не будь таким упертим!» [12: 33]. Звертання використовується в ситуації, в якій дружина не погоджується з думкою чоловіка та його поведінкою. (Цікаво, що подібне явище можна спостерігати в сучасній іспанській мові, де близьке за значенням *hombre* ‘людина; чоловік’ не тільки активно вживається як розмовна форма звертання, а й певною мірою набуло вигуківих ознак.)

Отже, аналіз дружніх та пестливих звертань, що їх використовують закохані та подружжя, показує їхнє різноманіття. Вживаними є як «традиційні» форми, і оригінальні (назви тварин, овочів, солодощів тощо). Звертання показують не тільки стосунки партнерів, а й їхній настрій, уподобання, характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dückers T. Spielzone/T. Dückers. – Berlin: Aufbau Taschenbuch Verlag, 1999. – 207 S.
2. Geiger A. Es geht uns gut/ A. Geiger. – München, Wien: Carl Hanser Verlag, 2005. – 389 S.
3. Gercke D. Die Frau vom Meer. – Frankfurt am Main: Taschenbuch Verlag, 2011. – 255 S.
4. Henning P. Der schöne Schatten/ P. Henning. – Berlin: Verlag Umschlagabbildung, 2012. – 98 S.
5. Hofmann R. Stasi-Kinder/ R. Hofmann. – Berlin: Propyläen, 2012. – 325 S.
6. Jaud T. Resturlaub/ T. Jaud. – Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 2011. – 248 S.
7. Perlin J. Afektonimy w polskim, francuskim, hiszpańskim i niderlandzkim. Analiza morfologiczna i semantyczna / J. Perlin, M. Milewska // Wrocław Uczuciawjęzykuitekście. Językakultura. – Wrocław, 2000. – № 14. – S. 24-26.
8. Poschmann M. Schwarzweißroman/ M. Poschmann. – Frankfurt am Main: Frankfurter Verlagsanstalt GmbH, 2005. – 319 S.
9. Reichelt J. Zufälle/ J. Reichelt. – Hamburg: Heinrich-Verlag, 2007. – 88 S.
10. Sollorz M. Benjamins Tagebuch/ M. Sollorz. – Hamburg: Männerschwarm Verlag, 2007. – 181 S.
11. Strubel A. Unter Schnee/ A. Strubel. – München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2001. – 155 S.
12. Spörrle M. Wer hat meine Hemden geschrumpft?/ M. Spörrle. – Hamburg: Rowolt Verlag GmbH, 2007. – 235 S.
13. Махній М. Етносексологія: Ерос і культура / М. М. Махній. – Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dotyk.in.ua/etnosexology1.html>
14. Anrede für Geliebten [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/2013/05/130530_endearment_language_of_love_ag.shtml
15. Anrede Liebchen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dict.leo.org/englisch-deutsch/Liebchen%20%20Anrede.html>
16. Duden online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.duden.de/suchen/dudenonline/Schatz%20%5BAnrede%5D>

Величко Н., аспирант

Институт языкознания им. А. А. Потебни НАН Украины, Киев

ДРУЖЕСКИЕ И ЛАСКАТЕЛЬНЫЕ ОБРАЩЕНИЯ В ОБЩЕНИИ ПРОТИВОПОЛОЖНЫХ ПОЛОВ

В статье описаны особенности форм обращения, которые используются в общении противоположных полов. Приведены не только примеры «традиционных» обращений, но и современные обращения, которые используют известные публичные личности, а также рассмотрены обращения, используемые современной молодежью.

Ключевые слова: традиционные, оригинальные, устаревшие, ласкательные, дружеские обращения, афектонимы.

Velychko N., post-graduate student

O.O. Potebnia institute of Linguistics, Kyiv

FRIENDLY AND ENDEARING ADDRESSES IN COMMUNICATION OF OPPOSITE SEXES

In the article address peculiarities that are used in communication of opposite sexes are determined. The given examples refer not only to traditional forms of address but also to contemporary forms used by noted public persons, as well as forms of address used by young people nowadays are examined.

Keywords: traditional, special, outdated, endearing, friendly addresses, affective names.

УДК 821. 09.12

Ахмедли Мая Паша кызы, диссертант

Институт языкознания имени Насими Национальной академии наук Азербайджана,
Азербайджан

УПОТРЕБЛЕНИЕ СТРАДАТЕЛЬНОГО ЗАЛОГА ВРЕМЕННЫХ ФОРМ ГЛАГОЛА В АНГЛИЙСКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ

В статье рассматриваются категории пассивного залога в английском и азербайджанском языках. Как известно, категория пассивного залога является одним из основных категорий глагола в обоих языках. Автор пытается показать сходства и различия в использовании пассивного залога в различных временных формах. Основное различие отмечается в формировании пассивных конструкций. Способы выражения категории голосом отражают грамматическую структуру данных языков. В английском языке это явление выражается аналитически, а в азербайджанском – синтетически.

Ключевые слова: глагол, залог, прошедшее время, настоящее время, будущее время.

© Ахмедли Мая Паша кызы, 2015